

СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ ВОКАЛІСТІВ: АНАЛІЗ ОСВІТНІХ ПОТРЕБ І ЗАДОВОЛЕНОСТІ СТУДЕНТІВ

Олена Заверуха

<https://orcid.org/0000-0002-8860-6335>,

Дмитро Левіт

<https://orcid.org/0000-0003-3237-6427>,

Інна Ткаченко

<https://orcid.org/0009-0008-1195-0331>

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

У статті проаналізовано реалізацію студентоцентрованого підходу у підготовці здобувачів освіти спеціальності «Музичне мистецтво» освітньо-професійної програми «Сольний спів» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Дослідження ґрунтується на результатах анкетування студентів бакалаврського та магістерського рівнів і спрямоване на виявлення їхніх освітніх потреб та рівня задоволеності освітнім процесом. Проаналізовано доступність інформації про освітню програму, прозорість оцінювання, можливість індивідуальної освітньої траєкторії, практичну підготовку та підтримку ментального здоров'я. Встановлено загалом високий рівень задоволеності освітнім процесом, водночас виявлено потребу у розширенні практичної підготовки та підвищенні поінформованості щодо неформальної освіти й підтримки ментального здоров'я.

Ключові слова: студентоцентрований підхід; вокальна педагогіка; вища мистецька освіта; сольний спів; освітні потреби студентів; якість освітнього процесу; індивідуальна освітня траєкторія; практична підготовка.

Zaverukha Olena, Lievit Dmytro, Tkachenko Inna. Student-centred approach in the training of vocalists: analysis of educational needs and student satisfaction.

The article analyses the implementation of the student-centred approach in the training of students in the specialty *Musical Art* within the educational and professional program *Solo Singing* at Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University. The study is based on the results of a survey conducted among students of the first (bachelor's) and second (master's) levels of higher education and aims to identify their educational needs, the level of satisfaction with the organisation of the educational process, and problematic aspects that require further pedagogical reflection and improvement. Particular attention is paid to such parameters as the overall evaluation of learning within the educational programme, accessibility of information about the programme, organisational support of the educational process, transparency and objectivity of assessment, opportunities for shaping an individual learning trajectory, recognition of non-formal learning outcomes, practical training, awareness of research and international opportunities, academic integrity, and mental health support. The findings indicate that students generally assess the quality of the educational process highly and note the presence of a student-centred model of interaction. At the same time, several problematic aspects were identified, including insufficient awareness of opportunities for non-formal learning, the need to expand the practical and concert components of training, and limited awareness of mechanisms for mental health support. It is argued that the student-centred approach in the training of vocalists should be implemented not only as a normative principle but also as a dynamic pedagogical practice that integrates academic rigor, partnership, creative development, and care for students' psycho-emotional well-being.

Keywords: student-centred approach; vocal pedagogy; higher education in the arts; solo singing; students' educational needs; quality of the educational process; individual educational trajectory; practical training.

Постановка проблеми. У сучасній вищій освіті студентоцентрований підхід набув статусу не просто нормативно проголошеного принципу, а реального критерію якості організації освітнього процесу. Його сутність полягає у визнанні здобувача освіти активним суб'єктом навчання, носієм індивідуального досвіду, професійних очікувань, освітніх потреб і права на вплив щодо змісту, форм та умов власної підготовки. Для мистецької освіти, а особливо для підготовки вокалістів, цей підхід має особливу вагу, оскільки тут професійне зростання неможливе без урахування індивідуальності голосу,

виконавської природи, сценічного темпераменту, психоемоційної чутливості й художньої самотності студента.

Підготовка майбутнього вокаліста у закладі вищої освіти не зводиться до формування технічних співочих навичок. Вона охоплює цілий комплекс взаємопов'язаних складників: художньо-інтерпретаційний, сценічно-комунікативний, психологічний, культурологічний, а також організаційно-педагогічний. Саме тому якість освітнього процесу в цій сфері визначається не лише навчальним планом, а й ступенем включеності студента в освітнє середовище: зрозумілістю правил,

відкритістю взаємодії з викладачами, наявністю простору для творчої практики та професійного саморозвитку. Це створює необхідні передумови для академічного поступу та професійного становлення здобувачів мистецьких спеціальностей.

У цьому контексті надзвичайно важливим є звернення до думки самих здобувачів освіти. Анкетування студентів дозволяє побачити освітній процес не у формально-звітній, а в живій, досвідній перспективі. Саме така оптика дає змогу виявити не лише зони успішності, а й ті напруження, які не завжди помітні в офіційній документації, проте безпосередньо впливають на якість професійної підготовки. Для здобувачів ОПП «Сольний спів» це особливо суттєво, адже йдеться про освіту, в якій навчання невіддільне від довіри, діалогу, особистісної підтримки і сценічного досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному педагогічному та мистецько-освітньому дискурсі студентоцентризований підхід осмислюється як одна з базових засад оновлення вищої школи. Українські та закордонні дослідники наголошують, що зміщення акценту з викладання на навчання, з інструкції на взаємодію, з контролю на партнерство докорінно змінює саму логіку освітнього процесу. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014): «Студентоцентризоване навчання – підхід до організації освітнього процесу, що передбачає: заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу» (Закон України «Про вищу освіту», 2014). У працях із педагогіки вищої школи неодноразово підкреслюється, що якість освіти сьогодні дедалі більше визначається не лише академічними результатами, а й ступенем задоволеності студентів освітнім середовищем, рівнем їхньої поінформованості, можливостями індивідуальної траєкторії та реальним залученням до оцінювання освітнього процесу (Бех, 1998; Падалка, 2008). В. Сачок розкриває концепцію вокальної педагогіки В. Антонюк, у межах якої феномен вокальної школи пов'язується з індивідуальною творчістю виконавця та розвитком його художньо-інтерпретаційного мислення. Автор підкреслює значення формування вокально-технічних основ виконання та особистісного розуміння студентом художнього образу твору, що відображає орієнтацію педагогічного процесу на індивідуальні творчі можливості здобувача освіти та відповідає принципам студентоцентризованого підходу

(Сачок, 2023). А. Мартинюк у дослідженні вокально-педагогічної спадщини П. Голубєва розкриває педагогічні принципи підготовки вокалістів, які ґрунтуються на поєднанні технічного розвитку голосу, художньо-образного осмислення музичного твору та врахуванні індивідуальних і психологічних особливостей студента, що підкреслює значення особистісно орієнтованої взаємодії викладача і здобувача освіти та корелює з принципами студентоцентризованого підходу у професійній підготовці вокалістів (Мартинюк, 2020).

У галузі мистецької освіти проблема набуває додаткової складності. Музично-виконавська підготовка традиційно ґрунтується на індивідуальній роботі, творчій комунікації, передачі виконавського досвіду, формуванні інтерпретаційного мислення та сценічної впевненості. Саме тому студентоцентризм у підготовці вокаліста не може трактуватися спрощено. Йдеться не про формальне «пристосування» освітнього процесу до запиту здобувача, а про створення такого середовища, у якому студент водночас відчуває педагогічну вимогливість, академічну ясність і можливість творчої самореалізації. У такому педагогічному контексті академічний успіх здобувачів мистецьких спеціальностей постає як інтегральний результат взаємодії мотиваційних, когнітивних, діяльнісних і творчо-рефлексивних чинників їхньої професійної підготовки (Братко, Ткаченко, 2025).

У працях із вокальної педагогіки наголошується, що професійна підготовка співака має поєднувати технічний розвиток голосу, формування художнього мислення, сценічної культури та індивідуального виконавського стилю (Антонюк, 2007). У цьому сенсі студентоцентризований підхід у вокальній освіті є не зовнішнім управлінським гаслом, а органічною умовою повноцінного професійного становлення майбутнього виконавця.

Водночас аналіз наукових праць засвідчує, що значна частина досліджень зосереджена або на загальних питаннях студентоцентризму, або на методиках вокальної підготовки як таких. Натомість емпіричні дослідження, що поєднують проблематику організації освітнього процесу, освітніх потреб студентів і їхньої задоволеності саме у сфері підготовки вокалістів, представлені значно меншою мірою. Це й зумовлює доцільність звернення до конкретних результатів анкетування здобувачів освіти ОПП «Сольний спів» як до підстави для фахового педагогічного аналізу.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз освітніх потреб і рівня задоволеності здобувачів освіти освітньо-професійної програми «Сольний спів» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

організацією освітнього процесу в умовах реалізації студентоцентрованого підходу. Для досягнення поставленої мети використано комплекс взаємодоповнювальних методів, зокрема аналіз наукової літератури з проблем студентоцентрованого навчання та мистецької освіти, анкетування здобувачів освіти, метод кількісного опрацювання результатів опитування, а також аналітико-інтерпретаційний метод, що дав змогу узагальнити отримані емпіричні дані та осмислити їх у ширшому педагогічному контексті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Емпіричну основу дослідження становлять результати анкетування здобувачів освіти ОПП «Сольний спів» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. У вибірку увійшли 30 респондентів, із яких 26 осіб (86,7%) навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти та 4 особи (13,3%) – на другому (магістерському). Вже сама структура вибірки дає підстави говорити про репрезентативне відображення студентського досвіду в межах цієї освітньої програми, а також про можливість простежити не лише загальний рівень задоволеності, а й актуальні освітні очікування.

Перший принципово важливий результат полягає у високій загальній оцінці навчання за освітньою програмою: 46,7% респондентів оцінили навчання на 5 балів, 50% – на 4 бали, і лише 3,3% – на 3 бали. Отже, сукупний показник позитивних оцінок становить 96,7%, що дає підстави констатувати загалом високий рівень задоволеності освітнім процесом. Для вищої мистецької освіти це особливо показово, адже навчання у сфері сольного співу пов'язане не лише з академічним навантаженням, а й з емоційною вразливістю, високим рівнем самовимогливості та постійною публічною перевіркою власних виконавських можливостей.

Не менш промовистими є результати щодо доступності інформації про освітню програму: 56,7% студентів оцінили цей параметр на 5 балів, 40% – на 4 бали, ще 3,3% – на 3 бали. Сукупний показник позитивних оцінок знову становить 96,7%. Це означає, що студенти загалом орієнтуються в цілях, структурі, навчальному плані та формах атестації. Для студентоцентрованого підходу така прозорість є принциповою, оскільки без зрозумілої інформаційної рамки неможливо говорити про справжню суб'єктність здобувача освіти. Ці дані свідчать про належний рівень функціонування освітнього середовища, однак наявність навіть незначної частки нижчих оцінок дає підстави стверджувати, що в окремих випадках здобувачі все ж можуть відчувати організаційні труднощі або нерівномірність підтримки.

Окремої уваги заслуговують показники, пов'язані з прозорістю процедур контролю знань і зрозумілістю критеріїв оцінювання. Прозорість процедур контролю на 5 балів оцінили 56,7% студентів, на 4 бали – 33,3%, на 2 бали – 0%. У сумі позитивний результат становить 90%. Щодо зрозумілості критеріїв оцінювання, то 70% студентів поставили 5 балів, 23,3% – 4 бали, 6,7% – 3 бали; загальний позитивний показник становить 93,3%. Це дуже суттєвий результат, оскільки для виконавських спеціальностей оцінювання традиційно є зоною підвищеної чутливості. Художній результат, сценічна виразність, інтерпретаційна переконливість не завжди легко піддаються формалізації, а тому довіра до критеріїв оцінювання стає одним із ключових індикаторів освітньої якості.

Ще більш показовим є результат щодо об'єктивності оцінювання: 63,3% респондентів оцінили її на 5 балів, 33,3% – на 4 бали, і лише 3,3% – на 3 бали. Отже, 96,6% студентів фактично визнають систему оцінювання достатньо об'єктивною. У контексті студентоцентрованого підходу це означає, що в освітньому процесі наявний важливий елемент педагогічної довіри, без якого неможливе ані професійне зростання, ані внутрішня мотивація до самовдосконалення.

Водночас студентоцентрований підхід виявляється не лише через позитивні оцінки, а й через аналіз тих зон, де відчувається інформаційний дефіцит або потреба в подальшому розвитку. Так, щодо обізнаності з можливостями індивідуальної освітньої траєкторії 66,7% студентів зазначили, що ознайомлені з ними, 26,7% – що ознайомлені частково, і 3,3% – що не ознайомлені. Отже, сумарно 93,4% мають повне або часткове уявлення про відповідні можливості. Це позитивний показник, проте наявність значного відсотка часткової обізнаності свідчить, що студенти ще не повною мірою сприймають індивідуальну траєкторію як практичний і дієвий інструмент, а не лише як елемент нормативної риторики. Особливої уваги потребує питання визнання результатів навчання, здобутих у системі неформальної освіти: лише 50% респондентів зазначили, що ознайомлені з такою можливістю, 10% мають досвід зарахування, 23,3% не чули про неї, а ще 16,7% уперше дізналися про це під час опитування. Таким чином, 40% студентів не мають достатньої поінформованості про можливість зарахування результатів неформальної освіти. Для сучасної мистецької підготовки це серйозний сигнал, оскільки саме у сфері вокального мистецтва позааудиторні форми навчання – майстер-класи, тренінги, онлайн-курси, фестивальні лабораторії, творчі школи – можуть суттєво розширювати професійний досвід

здобувача. Якщо ж студент не усвідомлює цінності й легітимності такого досвіду в межах формальної освіти, система втрачає один із важливих ресурсів власної гнучкості.

Позитивно оцінена й практична підготовка: 56,7% студентів поставили 4 бали, 40% – 5 балів, 3,3% – 3 бали. Загальний позитивний результат становить 96,7%. Водночас якісний аналіз коментарів до анкет виявляє суттєвий аспект: попри загальну задоволеність, студенти артикують запит на розширення концертної діяльності поза межами офіційних баз практики. Саме тут проявляється характерна для студентоцентрованого підходу відмінність між формальним схваленням і справжнім освітнім запитом. Студенти не заперечують ефективності наявної системи, але прагнуть більшої інтенсивності реального професійного входження в сценічний простір. Для підготовки вокаліста це надзвичайно важливо: сценічна практика є не додатком до освіти, а її внутрішнім нервом.

Показники поінформованості про наукові та міжнародні можливості також загалом позитивні: 53,3% респондентів вважають себе достатньо поінформованими, 36,7% – частково, 3,3% – практично не поінформованими. У сумі це дає 90% повної або часткової поінформованості. Однак сам поділ на «достатньо» і «частково» вказує на перспективу подальшої роботи. Для сучасного університету, що реалізує освітні програми мистецького спрямування, важливо не лише оголошувати про конкурси, конференції, програми мобільності чи грантові можливості, а й переводити цю інформацію в режим педагогічного супроводу, коли студент отримує допомогу в усвідомленні, як саме ці можливості пов'язані з його професійним маршрутом.

Дуже високими виявилися показники у блоці академічної доброчесності. Поінформованість щодо політик університету на 5 балів оцінили 96,7% студентів, на 4 бали – 3,3%. Аналогічно знання наслідків порушення академічної доброчесності 96,7% оцінили на 5 балів, 3,3% – на 3 бали. Це свідчить не лише про ефективне інформування, а й про достатньо зрілу академічну культуру. Для мистецької освіти такий результат є концептуально значущим, оскільки питання авторства, інтерпретації, виконавської добросовісності та етичної відповідальності мають особливу чутливість.

Найбільш проблемним виявився блок, пов'язаний із ментальним здоров'ям. На 5 балів свою поінформованість оцінили лише 33,3% респондентів, на 4 бали – 13,3%, на 3 бали – 10%, на 2 бали – 16,7%, на 1 бал – 26,7%. Таким чином, 43,4% студентів фактично мають низький рівень обізнаності про можливості підтримки ментального здоров'я. Це найбільш тривожний

результат у всьому опитуванні. Він заслуговує на особливо серйозну інтерпретацію саме в контексті підготовки вокаліста. Голосова діяльність безпосередньо пов'язана з психофізичним станом особистості, із рівнем тривожності, стресостійкості, внутрішньої зібраності, тілесної свободи. Тому недооцінка або недостатня видимість системи психологічної підтримки в мистецькій освіті може впливати не лише на емоційний комфорт студентів, а й на їхню професійну результативність.

Загальна оцінка організації освітнього процесу на факультеті також є високою: 46,7% студентів поставили 5 балів, 46,7% – 4 бали, 6,7% – 3 бали. Сумарно маємо 93,4% позитивних оцінок. Ще більш переконливими є результати за параметром студентоцентрованого підходу: 70% респондентів оцінили його на 5 балів, 26,7% – на 4 бали, 3,3% – на 3 бали. Загальний позитивний показник становить 96,7%. Це дає підстави стверджувати, що студенти не лише формально задоволені окремими аспектами навчання, а й загалом сприймають освітній процес як такий, що враховує їхню позицію, потреби та попередній досвід.

Отже, результати анкетування дозволяють сформулювати кілька принципових узагальнень. По-перше, підготовка вокалістів у межах освітньо-професійної програми «Сольний спів» характеризується високим рівнем загальної задоволеності здобувачів. По-друге, визначальними перевагами освітнього процесу є прозорість, організаційна впорядкованість, зрозумілість критеріїв оцінювання та довіра до їхньої об'єктивності, а також реальне втілення принципу студентоцентрованості. По-третє, проблемні зони виявлено не в базовій якості навчання, а в інформаційно-підтримувальному контурі освітнього середовища: низька поінформованість про неформальну освіту, запит на розширення концертної практики та недостатня увага до питань ментального здоров'я.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що студентоцентрований підхід у підготовці здобувачів за освітньо-професійною програмою «Сольний спів» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка реалізується достатньо послідовно й відчутно на рівні студентського досвіду. Це підтверджується високими показниками задоволеності навчанням, позитивною оцінкою доступності інформації про освітню програму, високим рівнем довіри до критеріїв та об'єктивності оцінювання, а також майже однотайним схваленням загальної організації освітнього процесу і студентоцентрованої моделі взаємодії.

Водночас результати анкетування засвідчують наявність аспектів, що потребують подальшого вдосконалення. Вони переконливо свідчать, що

розвиток освітнього процесу має відбуватися не стільки у площині формального адміністрування, скільки у напрямі більш чутливого реагування на реальні освітні потреби здобувачів. Насамперед ідеться про інтенсифікацію практичної та концертної складових підготовки, посилення інформаційного супроводу щодо можливостей неформальної освіти, а також про системну інтеграцію психоемоційної підтримки в архітектуру мистецької освіти.

У підготовці вокаліста студентоцентризм не може бути зведений до декларації про «орієнтацію на студента». Він вимагає чутливого педагогічного

мислення, здатного розпізнати, де студенту потрібна свобода, де – підтримка, де – сцена, а де – захищений простір для внутрішнього відновлення. Саме в такому поєднанні професійної вимогливості, педагогічного партнерства і культурної відповідальності формується сучасна модель мистецької освіти, яка забезпечує становлення не лише технічно підготовленого виконавця, а й зрілої, рефлексивної, сценічно переконливої особистості та створює передумови для досягнення академічного успіху здобувачів мистецьких спеціальностей.

Список використаних джерел

- Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів) : підручник. Київ : ЗАТ «Віпол», 2007. 174 с.
- Бех І. Д. Особистісно орієнтоване виховання : наук.-метод. посіб. Київ : Інститут змісту і методів навчання, 1998. 204 с.
- Братко М. В., Ткаченко І. І. Академічний успіх здобувачів освіти мистецьких спеціальностей: понятійно-категоріальний аналіз. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2025. № 4. С. 39–47. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2025-4-6>
- Мартинюк А. К. Вокальна педагогіка Павла Голубєва в контексті сучасної музичної освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*. 2020. Вип. 2. С. 167–171. DOI: <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2020-2-167-171>
- Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) : монографія. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
- Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. №37-38. Ст. 2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Сачок В. І. Концепція вокальної педагогіки Валентини Антонюк у контексті розвитку української вокальної школи. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 1. С. 295–301. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2023.277685>

References

- Antoniuk, V. H. (2007). *Vocal pedagogy (solo singing)*. VIPOL.
- Bekh, I. D. (1998). *Personality-oriented education*. Institute of Content and Teaching Methods.
- Bratko, M. V., & Tkachenko, I. I. (2025). Academic success of students of art specialties: Conceptual and categorical analysis. *Scientific Bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky*, 4, 39–47. <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2025-4-6>
- Law of Ukraine No. 1556-VII. (2014). On higher education. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 37–38, Art. 2004. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Martyniuk, A. K. (2020). Vocal pedagogy of Pavlo Holubiev in the context of modern music education. *Bulletin of Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky. Series: Pedagogical Sciences*, 2, 167–171. <https://doi.org/10.31651/2524-2660-2020-2-167-171>
- Padalka, H. M. (2008). *Art pedagogy (Theory and methods of teaching artistic disciplines)*. Osvita Ukrainy.
- Sachok, V. I. (2023). The concept of vocal pedagogy of Valentyna Antoniuk in the context of the development of the Ukrainian vocal school. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald*, 1, 295–301. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2023.277685>

Відомості про авторів:

Заверуха Олена Леонідівна

o.zaverukha@kubg.edu.ua

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2,
м. Київ, 04053, Україна

Левіт Дмитро Анатолійович

d.lievit@kubg.edu.ua

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2,
м. Київ, 04053, Україна

Ткаченко Інна Ігорівна

i.tkachenko@kubg.edu.ua

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2,
м. Київ, 04053, Україна

Information about the authors:

Zaverukha Olena Leonidivna

o.zaverukha@kubg.edu.ua

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
18/2, Bulvarno-Kudriavska St.
Kyiv, 04053, Ukraine

Levit Dmytro Anatoliiovych

d.lievit@kubg.edu.ua

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
18/2, Bulvarno-Kudriavska St.
Kyiv, 04053, Ukraine

Tkachenko Inna Ihorivna

i.tkachenko@kubg.edu.ua

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University
18/2, Bulvarno-Kudriavska St.
Kyiv, 04053, Ukraine